



# Numismatische Kring Rotterdam

Titel van de lezing: Britse Muntslag voor West Afrika 1791-1818

Spreker: Hans R.

Datum: Dinsdag 7 februari 2012

## Samenvatting

In 1772 is het na een gerechtelijke uitspraak niet meer toegestaan in Groot Brittannië (GB) slaven te houden. In één klap krijgen 15000 zwarte slaven hun vrijheid en krijgt GB er een onderlaag in hun land bij. Voeg daarbij de bevrijde slaven uit de oorlog in de Verenigde Staten en de zwarte soldaten die na de Britse nederlaag ook naar GB verhuizen en de problemen worden zo groot dat comités worden opgericht om de situatie te verlichten zoals het Black Poor Committee dat in 1786 opgericht wordt en de St. George's Bay Company in 1787. De laatste krijgt toestemming een nederzetting in Afrika te beginnen in wat nu een voorstad van Freetown is. Voor numismaten krijgt het een teleurstellend uitgangspunt nl. dat het een samenleving moet worden waarin geld geen rol mag spelen, dus geen munten of bankbiljetten. Een wederdienst voor een dienst wordt de basis. De groep die daarheen gestuurd wordt is niet de meest ideale om dat idealistisch uitgangspunt te verwezenlijken want het bestaat uit 400 arme zwarten (voormalige slaven dus) uit Londen aangevuld met 60 Engelse vrouwen uit de zogeheten middelklasse (lees prostituees en bedelaars) en nog een handjevol witten die daar leiding aan moet geven. Na 2,5 jaar is de groep gedecimeerd (overleden, gevlucht of aangemonsterd op een bezoekend schip) en wordt de nederzetting verlaten, waarna het wordt geplunderd en in brand gestoken door een lokale leider Temne uit wraak op de slavenhandelaars die weer volop actief zijn. In 1791 wordt ondanks heftige tegenwerking wetgeving goedgekeurd betreffende de Sierra Leone Settlement en wordt de Sierra Leone Company opgericht. De nederzetting wordt weer opgebouwd en bemensd door 1100 zwarten uit Halifax, Nova Scotia, die de nederzetting Freetown noemen. Het Britse geld wordt betaalmiddel en de Spaanse dollars het uitgangspunt. Omdat er ook behoefte is aan kleingeld in de vorm van penny's en die niet in het Britse muntstelsel voorkomen worden er in 1792 penny's en dollarstukken geslagen (met het jaartal 1791).



1 dollar 36,5 mm 430,0 gn = 27,86 g Ag .925

1 penny 32,0 mm 291,6 ng = 18,90 g Ae

# Numismatische Kring Rotterdam

Na een paar maanden ziet men in dat een decimaal muntstelsel praktischer is en worden de munten teruggetrokken en een nieuw muntstelsel met nieuwe munten (weer gedateerd 1791) ingevoerd. Ondertussen wordt door Frans-Britse oorlog de toevoer van munten een probleem en Gouverneur Zachary Macaulay voert om het schaarse aan betaalmiddelen te verlichten bankbiljetten in waarvan helaas niets bewaard is.



en de diameter van de penny is 29 mm, gewicht 200 gn= 12,96 gr.

# Numismatische Kring Rotterdam



Het noodlot slaat echter toe en veel van de 1-cent-munten die in de opslag liggen op het schip York worden door brand onbruikbaar. Er zijn echter nog genoeg penny's over om aan de vraag aan klein koper geld te voorzien.

Nu bestaan de penny's en centen-munten doorelkaar en wordt besloten terug te vallen naar het penny-systeem en alles wordt omgerekend.

dollar = 100 cent = 60 pence of 5/-

50 cent = 30 pence

20 cent = 12 pence

In 1793 breekt een de oorlog met Frankrijk uit en op een goede/kwade dag en wordt de nederzetting door de Fransen geplunderd. Er is nu bijna geen muntgeld meer aanwezig en wordt er weer papiergeld ingevoerd. Ook van die biljetten is er niet een overgebleven.

Er wordt een voorstel gedaan om een nieuw stelsel in te voeren (1795-1797)

1 mil = 1/10 cent = cowrie schelp

10 mil = 1 cent

100 mil = 10 cent

200 mil = 20 cent biljet

1000 mil = 1 dollar biljet

De schelpen zijn er al en de 10-cent stukken worden aangemunt.

1796: 4000 (40 gn, Ag .820) Met hetzelfde jaartal in 1802: 2765 (40 gn, Ag .70) en in 1803: 2262 (36.4 gn, Ag.902) Tenslotte met het jaartal 1805 nog eens 6100 (38 gn, Ag .700)



1807 wordt de handel in slaven in Groot Brittannië afgeschaft en in 1808 wordt de kolonie een Kroon kolonie en wordt het Britse geld ingevoerd.

Na verloop van tijd ontstaat er weer een tekort aan kleingeld en besluit het bedrijf Macaulay and Babington tot het invoeren van penny's. In 1813 wordt een ontwerp gemaakt dat eigenlijk een kleinere uitvoering is van de penny uit 1791. Maar om problemen met de huidige bewindvoerders te voorkomen wordt besloten elke verwijzing naar de Sierra Leone Company uit de weg te gaan er komt er in 1814 een

# Numismatische Kring Rotterdam

penny met een totaal nieuw ontwerp. Volgens sommigen is het meer een penning om tot uitdrukking te brengen dat de slavernij is afgeschaft, maar de penny heeft gecirculeerd in het werkterrein van het handelshuis van Macaulay and Babington. Later zijn er op dikkere muntplaatjes afslagen voor verzamelaars gemaakt. Omdat de penny niet door een overheid is uitgegeven is de term "token" (lokaal betaalmiddel) beter op zijn plaats. Er staat ook geen waarde (van een penny) op vermeld.



## Nu de muntslag voor de Gold Coast Settlements

Nadat de Portugezen de Afrikaanse kusten in kaart hebben gebracht, werd die kennis door veel bedrijven/compagnieën gebruikt om handel te drijven met "Afrika". Omdat dit stukje over Brits West Afrika gaat, zal ik me beperken tot Britse maatschappijen. Als eerste waren daar in 1588 de Senegal Adventurers, gevolgd door vele andere compagnieën zoals de East India Company en de Company of Royal Adventurers Trading to Africa. Ze hielden zich aanvankelijk bezig met handel in ivoor en goud en later met de handel in slaven.

Als in 1660 de Stuart familie de troon bestijgt, krijgt de laatst genoemde vereniging een upgrade en wordt het de Royal African Company (met de daarbij behorende gunsten zoals bescherming Britse zeemacht) en krijgt het een monopolie op de slavenhandel.

Gedurende de zeeoorlogen met de Republiek verloor het echter de meeste bezittingen in Afrika.

Admiraal de Ruyter nam alle handelsposten in West Afrika in bezit waaronder het beroemde Elmina maar liet het fort Cape Coast Castle ongemoeid daar als onneembaar werd geacht. In 1672 wordt de Company opgeheven, maar er wordt een doorstart gemaakt samen met de Gambia Merchants' Company en heet dan (New) Royal African Company (RAC). In 1698 verliest het haar monopolie en ontstaat er weer een wilde handel op de Afrikaanse kusten.

Tot 1731 handelde de RAC hoofdzakelijk in slaven maar daarna ging men over op handel in ivoor en goud.



# Numismatische Kring Rotterdam

Om de Britse handel op West Afrika te waarborgen neemt het Britse parlement in 1750 de “Act of Parliament” aan en in 1752 wordt de Company of Merchants Trading to Africa of de African Company of Merchants (ACM) opgericht als opvolger van RAC. Het was een “Chartered Company” in het Goudkust gebied (nu Ghana) en zij concentreerde zich op de handel in goud. Goud in de vorm van fijnstof, wat voor kleine transacties in het alledaagse verkeer niet praktisch was. En het Europese personeel had behoefte aan een kleiner ruil/betaalmiddel. In 1796 werd door de ACM daarom een eerste serie munten besteld bij Messrs Boulton & Co.

De kleinste munt heette een taku en de grootste een ackey met daartussen de halve en kwart ackey.

De munten hebben geen waarde aanduiding maar werden op gewicht verhandeld.

Helaas kwam men te laat achter dat er in het omschrift een spelfout was ge maakt. Er stond “parliment” in plaats van “parliament”.

Toen in 1801 een tweede oplage werd besteld, werd de fout eruit gehaald. Het jaartal bleef echter 1796. Van de ackeys met de onderdelen bestaan daarom twee typen, van de taku slechts één omdat er geen tekst op staat.

Het zilveragehalte is in de tweede serie verlaagd van .925 naar .890 en dat geeft een mogelijkheid om toch de twee takus te onderscheiden.



taku	17 mm	30 gn =	1,94 g	(1801	ag .890)
kwart ackey	19,5 mm	60 gn =	3,89 g	(1801 parliament	ag .890)
halve ackey	24 mm	120 gn =	7,78 g	(1801 parliament	ag .890)
hele ackey	31 mm	240 gn =	15,55 g	(1801 parliament	ag .890)
serie van 1796: ag .925					
Graveur: Kuchler					
Munt: Soho munt (Birmingham) (messrs Boulton and Co)					

In 1807 werd de slavernij in Groot Brittannië afgeschaft en in 1816 werd een onderzoek naar nut van de Company gestart. In 1817 kwamen de resultaten naar buiten: het bedrijf is te zwak en de haven van het Cape Coast Castle (het handelscentrum van de ACM) niet bruikbaar als uitvalbases ten behoeve van de bestrijding van de slavenhandel. Tevens vond men dat er te weinig werd gedaan aan de opvoeding van de Afrikanen. De ACM is medische zorg gaan verlenen en stichtte scholen.

# Numismatische Kring Rotterdam

Op leerlingen te stimuleren om vooral maar naar school te gaan werden een soort beloningspenningen gegeven. Het leken munten met een jaartal erop, een goed zilvergehalte (.925) en de woorden dat het handelsmunten waren (trade ackey), maar ze hebben nooit voor de handel gecirculeerd.



# Numismatische Kring Rotterdam

---

Van de halve ackey zijn twee typen waarmee een puzzle kan worden gemaakt om de verschillen op te sporen. Er zijn er legio, buiten de voor de hand liggende diameter en gewicht.

Toch wordt er in de literatuur naar een vreemd verschil gekeken.

Er wordt gekeken naar twee puntjes die men koppelt aan de letter E. En de munt heet dan ook “de halve ackey met de puntjes” terwijl zo'n letter niet gebruikt wordt in het Engelse alfabet.

Als je goed kijkt horen ze ook niet bij de E maar zijn het knoopjes in de haarband van George III.

De munt wordt geschouwd als een proefmunt voor de andere halve ackey wat voor de hand ligt als er naar oplagecijfers wordt gekeken, 2170 tegen een handje vol.

Deze publieksvriendelijke actie van de ACM mocht niet baten en in 1821 vond de opheffing plaats en werden de bezitting overgedragen aan de Kroon en vallen daardoor onder het bewind van de gouverneur van Sierra Leone.

Geraadpleegde literatuur:

- Robert Chalmers: A history of currency in the British Colonies.(Essex, 1893)(herdruk 1972)
- Henk den Heijer: Goud ,ivoor en slaven, - scheepvaart en handel van de tweede West Indische Compagnie op Afrika 1674-1740.(Zutphen, 1997)
- E.M.Kelly: Spanish dollars and silver tokens- an account of the issues of the bank of England 1797-1816. (London, 1976)
- Jerome Remick (ea):British Commonwealth coins 1649-1971). (Winnipeg, 1971)
- Seaby: Coins of England and the United Kingdom. (London, 1978)(16-de druk)
- David Vice : The coinage of British West Africa & St Helena 1684-1958 (Birmingham, 1983)